

BISSCHOP DE VETPLEIN 1/

NIEUWSTRAATTAAT 1

(In de volksmond “Villa Mol” genaamd)

Kadasternummer: Sectie L 1858

Typering:

Villa, heden leeg staand (Voorheen burgemeesterswoning, gemeentehuis, hulpsecretarie gemeente met architectenkantoor, of bibliotheek, of muziekschool).

Bouwgeschiedenis:

1892. Het object wordt gebouwd in opdracht van de

weduwe Mol naar een ontwerp van de architect J.M. Marijnen uit Breda. Achter het huis wordt een grote parkachtige tuin aangelegd.

1904-06. Het huis wordt voorzien van elektriciteit, het krijgt in deze periode tevens waterleidingen waardoor wasbakken op diverse slaapkamers kunnen worden aangelegd. Van de gelegenheid wordt gebruik gemaakt om de pomp in de keuken te verwijderen.

1911/12. De grote trap in de hal krijgt een nieuw bordes. Op het bordes wordt het grote venster gevuld met glas-in-lood waarin de familiewapens van de bewoners en een gezicht op Gilze omgeven door florale motieven.

1929. Het glas-in-loodraam vertoont gebreken. Het is

verkeerd “ingehangen”. Tijdens een najaarsstorm valt

een groot deel van het venster naar beneden. Het raam

wordt niet meer hersteld en vervangen door gewoon glas. (Met dank aan familie J. Mol)

1941. In maart van dit jaar moet de villa op last van de Duitse Bezetter ontruimd worden. Na het vertrek van de Duitsers blijft de villa uitgewoond achter.

1944. Door oorlogshandelingen wordt schade aangebracht aan de dakpartij.

1946-1961. De villa is in gebruik als gemeentehuis.

1954. Achter het pand (tuinzijde) wordt op de wand een houten aanbouw geplaatst ten behoeve van de afdeling Financiën en Onderwijs. Het gemeentearchief krijgt een plekje op de zolderverdieping.

1961. De gemeente Gilze-Rijen koopt de villa aan voor F. 38.000,-.

In oktober van dit jaar wordt door het Architectenbureau Siebers en Van Dael uit Breda een onderzoek gedaan naar de onderhoudstoestand van het object. De toestand van het object wordt zorgelijk bevonden.

1963. Er wordt een begin gemaakt met de noodzakelijke reparatiewerkzaamheden aan het dak. Kosten

F. 15.000,-.

Het Architectenbureau Siebers en Van Dael uit Breda maakt een restauratie- en verbouwingsplan. De totale

kosten worden geraamd op F. 97.750,-. In het plan

worden de aanbouwen aan de achterzijde gesloopt, de grote trap in de hal verwijderd en vervangen door een nieuwe trap met aparte zij ingang in de zijgevel. Ook worden de schoorstenen in de diverse vertrekken afgebroken om vervangen te worden door c.v. Op de dakpartij wordt een aantal dakkapellen verwijderd. Aan het einde van de werkzaamheden wordt besloten de monumentale topgevel en de daklijst met balustrade te slopen vanwege de slechte conditie. Het object gaat gebruikt worden als hulpsecretarie.

1964. De gevels van rode baksteen afgewisseld met speklagen van stuc worden witgesausd.
1965-1982. De gemeente Gilze-Rijen verhuurt de bovenverdieping aan de Stichting Openbare Leeszaal, Gilze.
1977. Voor de ingang wordt een hellingbaan voor invaliden aangebracht.
1978. Het object krijgt een algemene opknapbeurt. Aan het herstel van dak, goten, regenpijpen en schilderwerk wordt F. 74.000,- besteed.

1986. Na vier jaar leegstand wordt de bovenverdieping van het object verhuurd aan het Architectenbureau Van Laarhoven.

1995. Het Architectenbureau Van Laarhoven heeft het object verlaten waarna de Muziekschool in het object een onderkomen vindt.

1997. Voor het object wordt door de heer J. Mattijssen een voorstel tot restauratie aanpak

gemaakt. Het initiatief daartoe gaat uit van de Sector Grondgebiedzaken, Afdeling Bouwen van de Gemeente Gilze en Rijen.

Karakterisering:

Het object staat geheel vrij.

Het object telt twee bouwlagen met een zolderverdieping onder een hoog schilddak belegd met leien in Maasdekking (Voorheen belegd met donkergrijze kruispannen).

Gevels: Opgetrokken van rode machinale baksteen.

Toepassing van orangerode baksteen, stuc en natuursteen in decoratie. Alle gevels heden

witgesausd, strekken deur- en vensterpartijen donkergrijs geschilderd. Vensterbanken,

doorgetrokken vensterbanken, hoek- en sluitstukken, diamantkopjes, geprofileerde

onderrand fries lichtgrijs geschilderd

Metselwerk: Kruisverband.

Plattegrond: Onregelmatige rechthoek.

Stijl: Neorenaissance

Beschrijving exterieur:

Frontgevel:

Asymmetrisch. Links (westzijde) voorgevel vooruitgeschoven. Gevel op begane grond bestaat uit driezijdige erker met afgeschuinde hoeken. Op verdieping erker L-vormige bouwmasa zonder afgeschuinde hoeken, waardoor overstekende geveldelen op verdiepinghoogte.

In erker begane grond drie idem hoge staande vensters (voorheen Type schuiframen) met

bovenlichten (glasnost in bovenlichten ontbreekt heden).

Voorgevel erker muurdam voorzien van twee diamantkopjes. Rechts naast vooruitgeschoven bouwmasa teruggelegen bouwdeel over drie mensenrassen. In oksel vooruitgeschoven bouwdeel ingangspartij tot pand. Paneel deur (modern) met

twalf ruitjes (vernieuwt) en bovenlicht. Hardsteendorpel.

Rechts van paneeldeur twee hoge staande vensters schuiframen met bovenlicht, idem uitgevoerd als vensters erker.

Houten kozijnen, natuurstenen vensterbanken opgenomen in plint over gehele breedte gevel doorlopend in alle gevels. Deur- en vensterpoorten segmentvorming afgesloten en voorzien omliggende strek met afhangende schouders. Boogvelden gevuld met siermetselwerk. Strekken voorzien van sluitsteenmotieven in vorm diamantkop en onder in afhangende schouders hoekblok met diamantkopjes.

Onder vensterbanken opliggende stucdecoratie met diamantkopjes.

In gevel erker op verdieping groot driedelig venster met bovenlichten. Vensterpoorten segmentvormig afgesloten en voorzien opliggende van strek met afhangende schouders. Boogvelden voorzien van schoonmetselwerk. Strek voorzien van vijf sluitsteen met motieven in de vorm van diamantkop.

Het grote venster is gevat tussen pilasters van baksteen met kapiteel van stucwerk onderaan, midden in twee blokken met diamantkop en bovenaan consoles van stucwerk aangebracht welke de gootlijst als het waren draagt. .

Rechts langs rechthoekige erker drie venster T-type schuiframen met bovenlichten. Vensterpoorten segmentvormig afgesloten en voorzien van opliggende strek met afhangende schouders met i sluitstenen en. onder in afhangende schouders hoekblok met diamantkopjes.

Houten kozijnen, natuurstenen vensterbanken opgenomen in uitstekende band over gehele breedte doorlopend over alle gevels behalve achtergevel. Ter hoogte van verdiepingsvloer geprofileerde uitstekende band doorlopend over alle gevels. Onderzijde schuine zijde erker afgewerkt met natuursteenblok.

Rechterzijgevel begane grond drie vensterassen. In eerste en twee as staande vensters dicht gemetseld en afgewerkt met stucwerk in de vorm van rolluiken.

In derde as (voorheen venster) deurpartij met boven licht. Deze deurpartij krijgt als adres Nieuwstraat 1

Op verdieping in eerste en twee as staande vensters dicht gemetseld en afgewerkt met stucwerk in de vorm van rolluiken en in derde as venster T-type schuiframen met bovenlicht. Alle vensterpoorten zijn afgesloten met segmentbogen en idem verwerkt als in verdieping voorgevel verwerkt. Linkerzijgevel begane grond drie vensterassen. In alle assen staande vensters dicht gemetseld en afgewerkt met stucwerk in de vorm van rolluiken. Op verdieping drie vensterassen met staande vensters T-type schuiframen met bovenlicht. Alle vensterpoorten zijn afgesloten met

segmentsbogen en idem verwerkt als in voorgevel verdieping.

Achterzijde links erker met schuine zijde hierin stalen staande vensters met bovenlicht en aan voorzijde openslaande deuren met bovenlichten. Plat afgedekt.

Ongeveer middenin staand venster met bovenlicht idem verwerkt als vensters begane grond voorgevel. Op verdieping geheel gesloten gevel (voorheen diverse venster aanwezig allemaal dicht gemetseld) Alle gevels bevatten hetzelfde type vensterpartijen. Een aantal van deze vensters zijn in het verleden dichtgemetseld. Vensterpoorten segmentvormig afgesloten lichtgrijs geschilderde strek met afhangende schouders. Boogvelden gevuld met siermetselwerk. Strekken voorzien van sluitsteenmotieven in vorm diamantkop crème kleur geschilderd.

Gevels staan op donkergrijs geschilderde plint .

Uitstekende band waarin vensterbanken zijn opgenomen loopt geheel rondom pand met uitzondering van achtergevel. Geprofileerde waterlijst van stuc en fries loopt geheel rondom pand. Beide crèmekleurig geschilderd.

Geprofileerde gootlijst met boven elkaar een fijne en grove tandlijst alleen voorgevel en overige gevels hebben alleen fijne tand lijst. Beide voorzien van bakgoot op klossen met neuslijst

Zowel op begane grond als eerste verdieping speklagen op hoogte onderdorpel, halverwege vensters en wisseldorpels en versierd met pyramides van stuc, heden haast onzichtbaar door witschildering gevel.

Noot. De schijnramen die zich heden in rechter- en linkerzijgevel vinden op begane grond en verdieping zij het gevolg van een vooroorlogse belastingmaatregel per venster aan straat moest worden betaald.

Aan achterzijde is het pand voorzien van een groot nieuw terras met bakstenen trap naar park en moderne (kiosk) gebouwd. Deze is geschonken door de Vrienden van het Mollenbos naar ontwerp van architect C. van Beijsterveldt uit Gilze. De namen van de gulle gevers zijn verwerkt in bronzenplaques welke in de bestrating zijn opgenomen.

Aan de voorzijde op het pleintje een grote kastanje met twee kleinere. Pleintje bestraat met natuursteen keien met baksteen looper naar voordeur.

Tuin aan achterzijde: 3 grote kastanjes van ca. 3 meter omvang

Beschrijving interieur:

Niet van toepassing.

Motivering tot plaatsing:

Het object is zeer monumentaal en een van de beste voorbeelden uit de gemeente Gilze(-Rijen) van een

grote villa gebouwd in eclectische stijl. Het object bevat alle kenmerken van deze bouwtrant (deur- en vensterpartijen, lijsten en plinten, decoratie, fries en gootpartijen)

Het object is gebouwd door de bekende Bredase architect J.M. Marijnen in een bouwtrant die de architect veel toepaste bij zijn ontwerpen voor de 19e Zeeuwse schil rond de oude kern van Breda. Panden van J.M. Marijnen vinden wij vooral aan het Van Kootbeen, de Nieuwe Winkelstraat, de Wilhelminastraat, de Parkstraat en de Baronielaan.

Toelichting:

Karakteristiek voor J.M. Marijnen is een “schilderachtige” manier van bouwen. In de praktijk wil dat zeggen de architectuur van J.M. Marijnen wordt gekenmerkt door een heldere indeling van de gevel met als kern de esthetisch zeer mooie tegenstelling tussen rode baksteen en helder witte stuc, aangevuld met veel decoratie van stuc verspreid over de gehele gevel (speklagen, hoekblokken, sluitsteenmotieven, stucdecoratie in boogvelden, etc.), hoektorentjes en dakpartijen van verschillende hoogten.

Ook Bisschop de Vetplein een was voorzien van een echte J.M. Marijnen gevelbeëindiging in de vorm van een dakbalustrade. Het is wenselijk bij een algehele restauratie van het pand deze

dakbalustrade, monumentale topgevel en dakkapellen terug te plaatsen. Hierbij zij gezegd dat het zeer nadrukkelijk aanbeveling verdient het object te ontdoen van zijn witte verflaag. Het object is van belang voor de

architectuurgeschiedenis van Gilze(-Rijen) en voor het oeuvre van de architect J.M. Marijnen uit Breda.

Voor Gilze(-Rijen) is de architect van speciaal belang. Het was bij de architect J.M. Marijnen dat architecten als C. van Beijsterveldt en A.L.

Botermans stage liepen en veel van zijn architectuurjargon overnamen in hun ontwerpen.

De villa is zeer beeldbepalend en stedenbouwkundig van groot belang. De zichtlijnen op het plein zijn voor een groot gedeelte gericht of afgestemd op het object.

Als villa met een zeer lange bewonings- en gebruikersgeschiedenis vormt het object een aspect van de sociaaleconomische geschiedenis van Gilze(-Rijen) Het object heeft herinneringswaarde in de meest brede zin van het woord.